Gniezno, 29 kwietnia 2024 r.

dr hab. Agnieszka Zdrojek-Suchodolska
Dziedzina sztuki
Dyscyplina: *sztuki muzyczne*
Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego
w Poznaniu

R E C E N Z J A
Dorobku artystycznego, naukowego i dydaktycznego
oraz dzieła artystycznego wskazanego jako szczególne osiągnięcie
w postępowaniu o nadanie
Panu dr. Arturowi Andrzejowi Cieślakowi
stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki
w dyscyplinie: sztuki muzyczne

Zleceniodawca opinii:
Rada Dyscypliny Sztuki Muzyczne Akademii Sztuki w Szczecinie (Uchwałą Nr 4/XIX/2024 z dnia 4 marca 2024 roku). Zlecenie podjęte w związku z decyzją Rady Doskonałości Naukowej na podstawie Art. 221 ust. 5. Ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2023, póz. 742), powołującą Komisję Habilitacyjną do przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej: sztuki muzyczne, dla Pana dr. Artura Andrzeja Cieślaka.

Kompletną dokumentację Habilitanta otrzymałam w formie elektronicznej, natomiast pisma przewodnie dotyczące recenzji, w formie papierowej.

I. Podstawowe dane o Habilitancie

Pan dr Artur Andrzej Cieślak ukończył Państwową Szkołę Muzyczną II stopnia w Szczecinie, w klasie fortepianu (dyplom z wyróżnieniem - 1986).

Naukę kontynuował w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie na Wydziale Fortepianu, Klawesynu i Organów (dyplom z wyróżnieniem - 1992) w klasie fortepianu prof. Reginy Smendzianki i prof. Jerzego Romaniuka.

Ukończył Studium Pedagogiczne w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu (specjalność - fortepian, 1998).
Kompozytorskie studia magisterskie odbył w Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu (dyplom z wyróżnieniem - 2003) w klasie prof. Jana Astriaba.
Dyplom ukończenia Studium Pedagogicznego uzyskał również w poznańskiej Akademii Muzycznej (specjalność - teoria muzyki, 2003).
Habilitant ukończył także Podyplomowe Studia Kompozycji w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie (dyplom z wyróżnieniem - 2008) w klasie prof. Mariana Borkowskiego.
W 2012 roku uzyskał w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie stopień naukowy doktora sztuki muzycznej w dyscyplinie artystycznej - kompozycja i teoria muzyki, specjalność - kompozycja (tytuł przedstawionej kompozycji: *Koncert fortepianowy na lewą rękę i orkiestrę symfoniczną,* tytuł rozprawy doktorskiej: *Specyfika faktury, formy i organizacji materiału dźwiękowego w „Koncercie fortepianowym na lewą rękę i orkiestrę symfoniczną";* promotorem pracy był prof. Marian Borkowski, a recenzentami: dr hab. Alicja Gronau-Osińska, prof. Grażyna Pstrokońska-Nawratil).

Pan dr Artur Andrzej Cieślak, w latach 1996 - 2000, był zatrudniony w Szczecińskim Towarzystwie Kształcenia Artystycznego, Społecznej Szkole Muzycznej I i II stopnia, Szkole Muzyki na stanowisku nauczyciela fortepianu.
Od 1998 do 2008 roku pracował w Katedrze Edukacji Artystycznej Uniwersytetu Szczecińskiego na stanowisku wykładowcy (prowadził następujące przedmioty: harmonia, fortepian, fortepian z elementami improwizacji, elementy improwizacji i akompaniamentu, historia stylów muzycznych i technik kompozytorskich, seminarium prelekcji i krytyki muzycznej) oraz akompaniatora.
Od 1999 roku pracuje w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych II stopnia (chyba w Szczecinie?) na stanowisku nauczyciela kompozycji, fortepianu, historii muzyki, literatury muzycznej, kształcenia słuchu, zasad muzyki, folkloru, nauki akompaniamentu, a także na stanowisku akompaniatora.
W latach 2008 - 2010 zatrudniony był w Katedrze Edukacji Artystycznej Uniwersytetu Szczecińskiego na stanowisku asystenta (prowadził przedmioty: fortepian, elementy improwizacji i akompaniamentu, historia stylów muzycznych i technik kompozytorskich) oraz akompaniatora.
Nadal na stanowisku asystenta, Habilitant by zatrudniony w Akademii Sztuki w Szczecinie w latach 2010 - 2013, gdzie prowadził następujące przedmioty: propedeutyka kompozycji i aranżacji, instrumentacja, harmonia, kontrapunkt, harmonia z improwizacją, propedeutyka muzyki współczesnej, historia stylów muzycznych i technik kompozytorskich.

Od 2013 roku, Pan dr Artur Andrzej Cieślak pracuje w Akademii Sztuki w Szczecinie na stanowisku adiunkta (propedeutyka kompozycji i aranżacji, instrumentacja, harmonia, kontrapunkt, propedeutyka/seminarium muzyki współczesnej, historia muzyki, literatura muzyczna, folklor, metodologia pracy naukowej, seminarium pracy dyplomowej).

Przedstawiona dokumentacja spełnia wymogi wynikające z Ustawy.

II. Ocena osiągnięć artystycznych i naukowych

1. Ocena dorobku kompozytorskiego

Habilitant w swoim dorobku twórczym wykazuje utwory skomponowane do 2012 roku (uzyskanie doktoratu) dokonując podziału na: muzykę instrumentalną (solowa - 9 utworów, kameralna - 11 utworów, orkiestrowa - 6 kompozycji), muzykę wokalną i wokalno-instrumentalną - 6 utworów oraz muzykę elektroakustyczną - 1 kompozycja. Wymienia również opracowania, których dokonał na różne obsady wykonawcze, od kameralnych do orkiestrowych (w tym dwie kadencje do koncertów fortepianowych Beethovena i Mozarta). W takim samym porządku wymienia kompozycje powstała po roku 2012: muzyka instrumentalna (solowa - 11 utworów, kameralna - 20 utworów, orkiestrowa - 5 utworów), muzyka wokalna i wokalno-instrumentalna - 7 kompozycji oraz opracowania wokalno-instrumentalne - 21 kompozycji.

W podobny sposób został sporządzony wykaz ważniejszych wykonań: do roku 2012 - 89 wykonań, w tym 37 prawykonań oraz po 2012 roku, czyli po uzyskaniu doktoratu: 64 wykonania, w tym 20 prawykonań.

Utwory Habilitanta wykonywane były wielokrotnie w kraju i za granicą (Bułgaria, Niemcy, Litwa, Włochy, Iran) podczas ważnych wydarzeń muzycznych (m.in: Międzynarodowy Festiwal Pianistyczny Królewskiego Miasta Krakowa, The Twentieth International Festival of Contemporary Piano Music *ppIANISSIMO 2017*, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Współczesnej *Poznańska Wiosna Muzyczna*, Europejskie Forum Saksofonowe we Wrocławiu, Festiwal Muzyki Współczesnej w Bydgoszczy, XI Europejski Kongres Klarnetowy w Krakowie) przez znakomitych muzyków oraz w prestiżowych miejscach kultury (m.in: Willa Decjusza w Krakowie, Mazowieckie Centrum Kultury i Sztuki (obecnie Mazowiecki Instytut kultury)[1], Filharmonia Szczecińska, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie, Filharmonia Zielonogórska, Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu, Teatro Curci w Barletta, Studio Koncertowe PR im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie).

[1] Dopisek Recenzentki

Dr Artur Andrzej Cieślak komponuje również na zamówienie ważnych instytucji kulturalnych. Do czasu uzyskania doktoratu skomponował trzy utwory na zamówienie, a po 2012 roku - pięć. Instytucjami zamawiającymi kompozycje lub opracowania muzyczne były: Filharmonia Szczecińska (trzykrotnie, w tym raz w ramach programu *Kolekcje - priorytet Zamówienia kompozytorskie* realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca, Fundacja Wspierania Młodzieży TALENTUM oraz Zespół Państwowych Szkół Muzycznych w Szczecinie).

W swoim dorobku twórczym Habilitant posiada liczne nagrania swoich utworów. Dorobek ten stanowią cztery płyty CD zawierające sześć utworów Kompozytora oraz trzy nagrania koncertowe wyemitowane na antenie programu II Polskiego Radia w ramach audycji: *Spotkania z polską muzyką współczesną* oraz *Fantazja polska,* zrealizowane przed doktoratem. Po uzyskaniu doktoratu Jego kompozycje zostały zarejestrowane na siedmiu płytach CD, z czego trzy płyty zawierają wyłącznie muzykę Kompozytora. Płyta *Selected Works Artura Cieślaka* zaistniała w audycji radiowej w Polskim Radiu Szczecin, nagranie koncertowe utworu *Niepodległa* - oratorium na sopran, tenor, bas-baryton, recytatora, chór mieszany i orkiestrę zostało wyemitowane w TVP 3 Szczecin, a nagranie koncertowe utworu konkursowego *Reminiscencje* na saksofon i fortepian wykonane w ramach Rassegna International Talents online Concerts – Concerto no. 3 – Teatro Curci – Barletta. *Capricornus* zaistniało na kanale YouTube. Materiały nutowe utworów *Dwa tańce* na fortepian oraz *Trzy kolędy* na kwartet smyczkowy, zostały wydane przez Wydawnictwo Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie (2020).

Osiągnięcia twórcze Habilitanta, powstałe po uzyskaniu stopnia doktora sztuki oceniam wysoko i przyjmuję z uznaniem.

2. Ocena osiągnięć naukowych

Na dorobek naukowy Habilitanta składają się publikacje oraz wykłady, prelekcje i referaty. Pan dr Cieślak w wykazie swoich osiągnięć naukowych zawarł wyżej wymienione aktywności w sposób konsekwentny: do czasu uzyskania doktoratu i po tym czasie. Przed uzyskaniem stopnia doktora sztuki Habilitant wymienia 19 publikacji, głównie w *Ruchu Muzycznym*, ale też w Zeszytach Naukowych Akademii Muzycznej w Warszawie czy w *Musica Sacra* Nova i recenzje koncertów, a także 16 prelekcji, referatów i wykładów. Po uzyskaniu stopnia doktora sztuki dorobek naukowy Habilitanta zawiera 2 publikacje, w tym jedna jest w przygotowaniu (choć może obecnie już jest gotowa) oraz 14 prelekcji, referatów i wykładów. Ukończona publikacja została wydana przez Chopin University Press pod red. Alicji Gronau-Osińskiej i nosi tytuł *Festiwal Laboratorium Muzyki Współczesnej syntezą wielopłaszczyznowej działalności Mariana Borkowskiego // Wymiary czasu, przestrzeni i ciszy w muzyce Mariana Borkowskiego*. Druga publikacja jest monografią wieloautorską o Romanie Palestrze pt: *Ewolucja myśli*

twórczej w „Concertino" na saksofon i orkiestrę smyczkowa Romana Palestra. Prelekcje, referaty i wykłady zostały wygłaszane na konferencjach naukowo-artystycznych, ogólnopolskich konferencjach naukowych, międzynarodowych seminariach, seminariach dla nauczycieli, konferencjach naukowo-metodycznych oraz Międzynarodowym Forum Kompozytorów w Poznaniu. Tematyka wystąpień Habilitanta jest szeroka. Omawiania On własny język muzyczny, warsztat kompozytorski, utwory, ale także ogólnie zajmuje się muzyką XX i XXI wieku, czy rozwojem rytmu, harmonii na przestrzeni wieków.

Dorobek naukowy Pana dr. Cieślaka świadczy o jego szerokim zainteresowaniu muzyką i jej rozwojem na przestrzeni wieków, co silnie łączy się z działalnością dydaktyczną Habilitanta.

Przyjmuję i doceniam osiągnięcia naukowe Habilitanta, powstałe po uzyskaniu stopnia doktora sztuki.

III. Ocena dzieła wskazanego przez Habilitanta jako szczególne osiągnięcie artystyczne

Pan dr Artur Andrzej Cieślak, jako szczególne osiągnięcie artystyczne, wskazał:

1. *Koncert fortepianowy* na lewą rękę i orkiestrę symfoniczną (2009-2010) - wersja na fortepian i zespół kameralny (2020).

2. *Muzyka na instrumenty dęte i perkusję* (2014-2015) - wersja z dwoma perkusistami i dyrygentem (2019).

3. *Sinfonia* na 15 instrumentów smyczkowych (2017).

4. *Niepodległa* - oratorium na sopran, tenor, bas-baryton, recytatora, chór kameralny i kameralny zespół instrumentalny (2021).

Jak pisze Habilitant w Autoreferacie: *Każdy z wybranych utworów zawiera jakieś charakterystyczne zjawisko z mojego warsztatu kompozytorskiego i reprezentuje istotny moment w rozwoju dorobku twórczego. Pełni funkcję inicjującą, rozwijającą lub podsumowującą najważniejsze idee kompozytorskie. Może być podstawą do analizy ich cech oraz kierunku i dynamiki rozwoju.*[2]

---

[2] A. Cieślak - *Autoreferat*, s.10

1. Ocena dzieła *Koncert fortepianowy* na lewą rękę - wersja na fortepian i zespół kameralny

Koncert fortepianowy na lewą rękę - wersja na fortepian i zespół kameralny - został upowszechniony poprzez nagranie i wydanie na płycie CD. Nagranie miało miejsce 7 grudnia 2022 roku w Akademii Sztuki w Szczecinie, a płyta została wydana w 2023 roku przez Acte Préalable AP - 0560. Wykonawcami utworu byli: Milena Palkaj - fortepian, Zespół Instrumentalny Akademii Sztuki w Szczecinie oraz Barbara Halec - dyrygent. Omawiana wersja *Koncertu fortepianowego* na lewą rękę nie była jeszcze prezentowana publicznie.

Partytura zawiera 57 stron wraz ze stroną tytułową, opisem, obsadą wykonawczą oraz objaśnieniami znaków i symboli. Wykonana jest estetycznie, starannie, choć systemy na poszczególnych stronach powinny być wyrównane. Czas trwania utworu zamieszczony w partyturze - 15 minut. Wersja kameralna kompozycji powstała w 2022 roku i składa się z dwóch części (wersja symfoniczna z trzech).

Zastanawia mnie intencja zamieszczenia w partyturze informacji o pierwszej wersji *Koncertu* (symfonicznej). Kiedy otwiera się partyturę, widnieje zapis wersji kameralnej. Natomiast w wymienionych instrumentach obsady wykonawczej, zasadniczo w języku włoskim (za wyjątkiem niektórych instrumentów perkusyjnych - w języku angielskim, co jest ogólnie przyjęte), nazwa kontrabasu powinna być zapisana *contrabbasso*, a nie *contrabasso* (j. wł).

W Autoreferacie Habilitant bardzo precyzyjnie analizuje *Koncert fortepianowy* stwierdzając, iż stanowi on podsumowanie pewnego etapu rozwoju Jego warsztatu kompozytorskiego. W omawianym utworze występują jednocześnie trzy zjawiska istotne w artystycznym dorobku Kompozytora: praca nad własnym językiem muzycznym, nowa koncepcja formy muzycznej oraz faktura pianistyczna.

Habilitant tworzy własny język muzyczny wykorzystując metodę konstruktywistyczną, polegającą na wyborze określonej formuły tworzenia układów materii dźwiękowej i uzyskanie w ten sposób konkretnego materiału dźwiękowego - prematerii, którą poddaje rozmaitym przekształceniom rytmicznym, agogicznym, dynamicznym, artykulacyjnym i kolorystycznym. W tworzeniu układów wertykalnych Kompozytor stosuje różnorodne przekształcenia konkretnego modelu współbrzmienia, wertykalne wykorzystanie linii melodycznej, która powstała w wyniku wielu odmian progresywnego następstwa powtarzającego się zestawienia kilkudźwiękowych komórek oraz technikę repetytywną i przesunięcie fazowe.

Nowa koncepcja formy muzycznej Habilitanta powstała w wyniku zgłębiania problematyki różnicowania materiału i jednoczesnej jego integracji. Po dokonaniu analizy formy syntetycznej (Liszt) oraz idei formy otwartej (Boulez, Cage, Stockhausen) wraz z jej odmianami (Serocki, Lutosławski) i łącząc wnioski tych analiz z własnymi przemyśleniami dotyczącymi kwestii upływu czasu oraz możliwości jego odwrócenia, Kompozytor sformułował zasady formy alternatywnej, które przedstawia następująco: *Jej istotą jest wymienna intensyfikacja i redukcja znaczenia kilku (najczęściej trzech) zróżnicowanych struktur melodyczno-rytmicznych w kształtowaniu rozwoju dramaturgicznego utworu.*

Tworzywo dźwiękowe w swoim zasadniczym kształcie pozostaje niezmienne przez cały utwór. Trwa równolegle do przebiegu kompozycji i niezależnie od niej, niejako poza czasem. Zmienia się natomiast stopień jego dostępności dla słuchacza. Forma staje się nieustannym procesem dochodzenia do różnych aspektów warstwy ukrytej, pozwalającym na różnorodny sposób ich odczytania. W najbardziej modelowej sytuacji w pierwszym odcinku/ogniwie dominuje temat A, mniejszą rolę odgrywa temat B, najmniejszą C, w drugim odpowiednio B, C, A, w trzecim C, A, B. Zapewnia to kompozycji dynamizm przebiegu, a jednocześnie stanowi gwarancję zintegrowania całości utworu. Niezmienny materiał przejawia się w utworze za każdym razem inaczej, z uwypukleniem coraz to innych relacji między jego wszystkimi lub wybranymi elementami składowymi. Forma alternatywna może być wykorzystana zarówno w utworach jedno-, jak i wieloczęściowych.[3]

Forma alternatywna stanowi konstrukcję omawianego *Koncertu fortepianowego*, choć Kompozytor stosował ją już we wcześniejszych swoich utworach (*Collage* na saksofon, gitarę i wiolonczelę /2004- 2005/, *Trio* na fortepian, skrzypce i wiolonczelę /2009/ oraz *Monolog* na saksofon solo /2008/).

Faktura pianistyczna zakłada wykonanie utworu wyłącznie lewą ręką, co daje soliście możliwość wykazania się wyjątkową, niemal ekstremalną wirtuozerią. Kompozytor wykorzystuje kompletnie wszystkie zalety lewej ręki pianisty, szczególnie korzystniejsze ułożenie palców oraz większą elastyczność, a jednocześnie uwzględnia utrudnienia, będące wynikiem gry wyłącznie jedną ręką. Są to przede wszystkim ograniczone możliwości gry wielopłaszczyznowej, akordowej (ograniczony ambitus współbrzmień), ale także mniejsza siła czy wytrzymałość mięśni i ścięgien lewej ręki oraz często występujące usztywnianie nadgarstka. Habilitant, jako doświadczony pianista znalazł sposób na powyższe utrudnienia, traktując poszczególne głosy lub płaszczyzny równorzędnie, albo w sposób zróżnicowany (melodia i akompaniament). Z kolei ambitus współbrzmień nie przekracza nony lub najwyżej decymy. Kompozytor stosuje w utworze także polirytmię, co sprawia wrażenie jednoczesnego brzmienia wielu planów dźwiękowych, odpowiednią pedalizację, która w tym wypadku ma znaczenie nie tylko kolorystyczne, ale również artykulacyjne oraz fakturalne, i specyficzną aplikaturę, której niekonwencjonalny sposób zapisu pozwala w wielu przypadkach wykonać złożony akord lub skomplikowany pasaż. Kompozytor ściśle zanotował w partyturze palcowanie, które odbiega od klasycznych zasad. W celu ominięcia trudności związanych z ambitisem wielodźwięków, Pan dr Cieślak stosuje łamane akordy oraz rozbudowane arpeggia. Z kolei w strukturach pasażowych uwzględnia ograniczoną wytrzymałość lewej ręki poprzez odpowiednio częste rozmieszczenie pauz, a także zestawianie przebiegów pasażowych z innym rodzajem faktury, jak choćby z akordami o dłuższych wartościach rytmicznych, co pozwala wykonawcy odpocząć i rozluźnić rękę.

Wszystkie powyższe zagadnienia zyskują w *Koncercie* postać wyrazistą, kompletną i świadomą.

---

[3] A. Cieślak - *Autoreferat*, s. 12-13

2. Ocena dzieła *Muzyka na instrumenty dęte i perkusję* - wersja z dwoma perkusistami i dyrygentem

Utwór ten istnieje w trzech wersjach:

1. na kwintet dęty i dwóch perkusistów (2014),
2. na kwintet dęty, trzech perkusistów i dyrygenta (2015),
3. na kwintet dęty, dwóch perkusistów i dyrygenta (2019).

Jak pisze Habilitant w Autoreferacie, wszystkie wersje kompozycji różnią się jedynie obsadą, a ich zawartość dźwiękowa jest niemal identyczna.

Trzecia wersja *Muzyki* została upowszechniona poprzez wykonanie publiczne (prawykonanie) 15 listopada 2019 roku w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Wykonawcami utworu byli: Maria Daszkowska - flet, Sebastian Aleksandrowicz - obój, Jacek Dziołak - klarnet, Kacper Rudzki - fagot, Paweł Piętka - waltornia, Krzysztof Niezgoda i Tamara Kurkiewicz - perkusja, Przemysław Zych - dyrygent. Kompozycja została także utrwalona i opublikowana na płycie *Artur Cieślak Concertante Works* Acte Préalable AP – 0560 w 2023 roku. Wykonawcami byli: FeelHarmony Quintet: Filippo Da Noce - flet, Izabela Kokosińska - obój, Bogusław Jakubowski - klarnet, Edyta Moroz - fagot, Katarzyna Sułkowska - waltornia oraz Marta Miklińska, Szymon Gacek - perkusja oraz Barbara Halec - dyrygent.

Partytura obejmuje 26 stron wraz ze stroną tytułową, opisem, obsadą wykonawczą oraz objaśnieniami znaków i symboli. Zapis nutowy jest czytelny i precyzyjny, nie budzący żadnych wątpliwości. Czas trwania utworu zapisany w partyturze - około 8 minut.

Muzyka na instrumenty dęte i perkusję (wersja z 2019 roku) oparta jest na technice koncertującej, gdzie w zmiennych proporcjach współistnieją trzy zjawiska: *concertare*, *conserere* i wirtuozeria, a w ich realizacji kluczową rolę odgrywa aleatoryzm, wynikająca z niego instrumentacja oraz harmonika.

Technika aleatoryczna zastosowana przez Habilitanta w kompozycji nawiązuje do koncepcji aleatoryzmu kontrolowanego, odnosi się wyłącznie do rytmu, a celem jej zastosowania w utworze jest koncertujący charakter *Muzyki*. Technika ta wnosi element współzawodnictwa zarówno w odniesieniu do zestawienia: kwintet dęty-perkusja, jak również w ramach każdej sekcji. Kompozytor zestawia fragmenty wykonywane a battuta i ad libitum sukcesywnie i symultanicznie. We fragmentach zestawianych symultanicznie, aleatoryzm stosuje w odniesieniu do instrumentów dętych, podczas gdy perkusiści wykonują swoje partie z zachowaniem metrum, co stanowi pewną koordynację i zapewnia spójny przebieg utworu. Zastosowanie zróżnicowanego i niezależnie rozwijającego się tempa (jednolite tempo w warstwie dyrygowanej oraz zwolnienia w ad libitum) podkreśla niezależność obu sekcji (dętej i perkusyjnej). Aleatoryzm podkreśla element rywalizacji w obrębie jednej sekcji i zapewnia większy kontrast pomiędzy kolejnymi odcinkami utworu. Zastosowanie techniki aleatorycznej powoduje również osiągnięcie charakterystycznego rodzaju wirtuozerii, który trudno byłoby osiągnąć stosując klasyczny zapis nutowy.

Na materiał dźwiękowy utworu składają się wyselekcjonowane współbrzmienia: trójdźwięk zmniejszony, zwiększony oraz kwartowo-trytonowy, z których Kompozytor wyprowadza interwały składowe oraz skale: chromatyczną i całotonową. Struktury interwałowe i akordowe zestawia wielowarstwowo, a struktury melodyczne często kształtuje poprzez zastosowanie układów progresywnych.

Muzyka posiada formę jednoczęściową, skonstruowaną poprzez zestawianie i modyfikację czterech zróżnicowanych struktur melodyczno-rytmicznych: struktura A - zawierająca zwrot melodyczno-rytmiczny, struktura B - z wielowarstwową wiązką aleatoryczną, struktura C - z współbrzmieniami o charakterze klasterowym oraz struktura D - zawierająca krótkie motywy melodyczne połączone z długimi leżącymi nutami. Struktury te zestawiane są na zasadzie kontrastu faktury (ad battuta, ad libitum), a także ekspresji.

Kompozycja jest spójna i interesującą brzmieniowo. Oparta na technice koncertującej, zawiera wszystkie trzy jej elementy, które Kompozytor osiąga poprzez zastosowanie techniki aleatoryzmu kontrolowanego i wynikającej z niej instrumentacji.

3. Ocena dzieła *Sinfonia* na 15 instrumentów smyczkowych

Utwór został ukończony w 2017 roku, jednak dwa lata później Kompozytor dokonał korekty partytury. *Sinfonia* na 15 instrumentów smyczkowych została upowszechniona przez wykonanie publiczne (prawykonanie) 17 maja 2023 roku, w Studio Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie, podczas XXXVII Warszawskich Spotkań Muzycznych. Wykonawcami byli: zespół smyczkowy Polskiej Orkiestry Radiowej w Warszawie oraz Monika Wolińska - dyrygent.

Partytura obejmuje 48 stron wraz ze stroną tytułową, opisem, obsadą wykonawczą, ustawieniem muzyków na scenie oraz objaśnieniem znaków i symboli. Stanowi czytelny i estetyczny zapis nutowy, choć nadal będę twierdziła, że kontrabas w języku włoskim pisze się przez *bb* - *contrabbasso*. Czas trwania kompozycji - około 10 minut i 30 sekund.

W *Sinfonii* Kompozytor stosuje w sposobie kształtowania materii dźwiękowej rozwiązania, odwołujące się do założeń średniowiecznej izorytmii oraz renesansowej techniki kanonicznej. Za punkt wyjścia obiera półtonowo-całotonową komórkę heksachordalną, która wielokrotnie jest powtarzana w postaci pełnej lub zredukowanej, co stanowi odpowiednik elementu *Color* w średniowiecznej technice izorytmicznej. Jednocześnie powtarzane struktury dźwiękowe poddane są rytmizacji, a układy rytmiczne również się powtarzają, odwołując się w ten sposób do elementu *talea* w średniowiecznej izorytmii. W taki sposób powstały układ melodyczno-rytmiczny rozwijany jest zgodnie z zasadami nawiązującymi do renesansowej techniki kanonicznej, co daje uzyskanie pięciogłosowej struktury dźwiękowej, w której wszystkie głosy są do siebie bardzo podobne, lecz nie identyczne.

Choć *Sinfonia* na 15 instrumentów smyczkowych jest kompozycją jednoczęściową, jednak zauważa się wewnętrzny jej podział na dwie równe części (względem czasu ich trwania). Wyznacznikiem takiego podziału jest początek każdej części, charakteryzujący

się niemal identycznymi gęstymi współbrzmieniami klasterowymi, z których wyłaniają się, za każdym razem inne konstrukcje quasi polifoniczne, dążące do kulminacji, a następnie znikające w ponownie pojawiających się nasyconych akordach o bardzo dysonującym brzmieniu. Zabieg ten tworzy wrażenie dwukrotnego, różnego rozwinięcia tej samej idei muzycznej.

Instrumentacja utworu także pełni rolę formotwórczą. Zastosowana w *Sinfonii* obsada wykonawcza nawiązuje do barokowej koncepcji symfonii koncertującej. Ustawienie muzyków na scenie zostało zaplanowane przez kompozytora i, jak już wspomniałam, zamieszczone w partyturze. Dyspozycja taka umożliwia, zgodnie z ideą symfonii koncertującej, równorzędne współzawodniczenie i współdziałanie podczas wykonywania utworu oraz jednakowy udział w kształtowaniu rozwoju dramaturgicznego kompozycji. Bardzo świadomie Kompozytor zaplanował też aspekt przestrzenny wykonania.

Sinfonia na 15 instrumentów smyczkowych jest kolejnym przykładem na ideę dialogu współczesności (materiał dźwiękowy, forma) z przeszłością (nawiązania do założeń średniowiecznej izorytmii, renesansowej techniki kanonicznej oraz barokowej koncepcji symfonii koncertującej).

4. Ocena dzieła *Niepodległa* - wersja II oratorium na sopran, tenor, bas-baryton, recytatora, chór kameralny i kameralny zespół instrumentalny

Genezę powstania oratorium *Niepodległa* Habilitant zamieszcza w Autoreferacie: *Oratorium Niepodległa powstało w lecie 2018 roku dla uczczenia setnej rocznicy odzyskania przez Polskę Niepodległości. Utwór miał zostać wykonany podczas rocznicowego koncertu organizowanego przez Akademię Sztuki w Szczecinie. W pierwszej wersji Niepodległa przeznaczona była na trójkę solistów, recytatora, chór mieszany i wielką orkiestrę symfoniczną z rozbudowaną perkusją. Kompozycja składała się z trzech części, napisanych do tekstów zaczerpniętych z „Nocy listopadowej" i „Wyzwolenia" Stanisława Wyspiańskiego, wierszy Kornela Ujejskiego i legionowego poety Józefa Mączki oraz fragmentów prozatorskich Józefa Piłsudskiego i Stefana Żeromskiego. W tej postaci, zgodnie z planami Władz Akademii i Wydziału, oratorium zostało wykonane 18 XII 2018 w Filharmonii Szczecińskiej przez Sylwię Burnicką-Kalischewską (sopran), Tomasza Krzysicę (tenor), Janusza Lewandowskiego (bas-baryton), Krystynę Maksymowicz-Ambros (recytacja), Chór Akademii Sztuki w Szczecinie oraz Orkiestrę Symfoniczną Akademii Sztuki w Szczecinie pod dyrekcją Norberta Twórczyńskiego.*[4]

W 2021 roku Kompozytor stworzył drugą wersję kompozycji, w której to wersji całkowitej zmianie uległa część trzecia (skomponowana do końcowych fragmentów *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego), ale też część pierwsza i druga zostały poddane

[4] A. Cieślak - *Autoreferat*, s. 37-38

istotnym modyfikacjom. Zmieniona została również obsada: sopran, tenor, bas-baryton, recytator, chór mieszany, czterech perkusistów, fortepian oraz zespół instrumentalny odpowiadający kameralnej orkiestrze symfonicznej, ale z pojedynczą obsadą każdego głosu. Utwór został upowszechniony poprzez nagranie i wydanie na płycie CD - *Artur Cieślak Niepodległa,* Acte Préalable AP – 0526 w 2021 roku. Wykonawcami byli: Joanna Tylkowska-Drożdż - sopran, Tomasz Krzysica - tenor, Janusz Lewandowski - bas-baryton, Grzegorz Pelutis - recytator, Chór Kameralny Akademii Sztuki w Szczecinie, Zespół Instrumentalny Akademii Sztuki w Szczecinie oraz Norbert Twórczyński - dyrygent.

Partytura obejmuje 162 strony, w tym zawiera stronę tytułową, opis, obsadę wykonawczą (nadal *contrabbaso*), objaśnienia znaków i symboli oraz teksty słowne. Czas trwania utworu - około 43 minuty. Kompozycja jest trzyczęściowa, poprzedzona *Intradą*, a pomiędzy częściami II a III znajduje się *Interludium*. Część pierwsza odnosi się do wydarzeń związanych z powstaniem listopadowym, druga - do powstania styczniowego, a trzecia dotyczy momentu odzyskania Niepodległości w 1918 roku. Jest w tym układzie logika historyczna, ale jednocześnie koncepcja formalna kształtująca się w rodzaj formy repryzowej A (I) B (II) A(III). Ja pisze Habilitant w Autoreferacie, powstanie listopadowe, pomimo porażki pozostawiało wiarę w nadzieję, a odzyskanie Niepodległości ma zdecydowanie pozytywny wydźwięk, zatem głównym elementem i przesłaniem ekspresyjnym obu części A jest nadzieja. Z kolei upadek powstania styczniowego był klęską, co ujawnia się w części B jako rezygnacja i zwątpienie. Układ tekstu został skonstruowany na zasadzie współistnienia i współdziałania dwóch kontrastujących ze sobą warstw dramaturgicznych: realistycznej (narracyjnej) i idealistycznej (refleksyjnej). Teksty o charakterze narracyjnym dopełniane są fragmentami lirycznymi, refleksyjnymi. W *Niepodległej* Kompozytor muzyką wspiera tekst, ale też dopasowuje go do założeń muzycznych. Dotyczy to głównie tekstów poetyckich. Kształtowanie melodyki i rytmiki wynika ściśle z budowy i charakteru tekstu. Teksty prozatorskie z kolei, zawsze są recytowane w sposób zróżnicowany dynamicznie i artykulacyjnie, jednak zachowana jest czytelność słowa. Kompozytor, mając na uwadze dwuwarstwowość dramatyczną utworu, w następujący sposób organizuje poszczególne elementy dzieła muzycznego: w zakresie harmonii, na zasadzie równości stosuje system tonalny (dur-moll), układy modalne - w warstwie idealistycznej - i brzmienia sonorystyczne - w warstwie realistycznej; w kwestiach metrorytmicznych zestawia fragmenty metryczne i ametryczne (bez kreski taktowej, z wykorzystaniem ograniczonego aleatoryzmu). Takie zestawienie elementów muzycznych powoduje ich wzajemne dopełnianie się. Pomimo, że Kompozytor ograniczył ilość instrumentów w II wersji utworu, brzmienie jego pozostało niezmiennie symfoniczne, natomiast powierzenie znacznej roli partii fortepianu oraz instrumentom perkusyjnym o określonej wysokości brzmienia, dodało wolumenu i wprowadziło nowe elementy kolorystyczne.

Habilitant w znakomity sposób wykorzystuje swój warsztat kompozytorski w celu ukazania najważniejszych idei: dialog przyszłości i teraźniejszości, a także przemyślenia dotyczące kwestii upływu czasu oraz możliwości jego odwrócenia. W powyżej

ocenionych dziełach artystycznych założenia artystyczne i filozoficzne Habilitanta są bardzo spójne.

Przyznaję, że przedstawione do oceny dzieła artystyczne stanowią istotny wkład dr. Artura Andrzeja Cieślaka w rozwój dyscypliny *sztuki muzyczne* i - w moim przekonaniu - spełniają zapis zawarty w Ustawie. Przyjmuję z uznaniem osiągnięcia artystyczne wskazane przez dr. Artura Andrzeja Cieślaka.

IV. Ocena Autoreferatu

Pan dr Artur Andrzej Cieślak przedstawił obszerny (60 stron) Autoreferat wg następujących punktów:

1. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne - z podaniem podmiotu nadającego stopień, rok ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.
2. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.
3. Autobiografia oraz ogólna charakterystyka twórczości kompozytorskiej.
4. Omówienie osiągnięć o których mowa w Art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)
5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.
6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Struktura Autoreferatu jest spójna i czytelna. Ukazuje „ścieżkę muzyczną”, którą Autor podążał od czasów dziecięcych do dziś, którą opisuje często z poczuciem humoru i dystansem do siebie.

Habilitant, jako pianista, występował z koncertami w kraju i za granicą, nagrywał dla radia i telewizji, był stypendystą Towarzystwa im. F. Chopina w Warszawie (1988), Ministerstwa Kultury i Sztuki (1990) oraz laureatem fundacji "Primus Inter Pares” (1992). Zdobył też I dyplom honorowy na Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. Marii Canals w Barcelonie (1991) oraz wyróżnienie (IV miejsce) na VI Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym im. F. Chopina w Palma de Mallorca (1992). Z uwagi na kontuzję

prawej ręki Habilitant musiał przerwać karierę pianisty: *Niestety niedługo po uzyskaniu dyplomu kontuzja prawej ręki na kilka lat całkowicie uniemożliwiła mi grę na instrumencie. Sytuacja była więc prawdziwie dramatyczna, ale z dzisiejszej perspektywy jestem za nią losowi w gruncie rzeczy wdzięczny. Taki obrót sprawy niejako zapobiegł pragmatycznej pokusie korzystania z osiągniętej już pozycji w świecie pianistycznym i pomógł mi w podjęciu właściwej decyzji co do dalszej drogi życiowej. Bo przecież miałem być kompozytorem, aczkolwiek droga do tego celu była jeszcze daleka.*[5]

Po tym przykrym zdarzeniu Pan dr Cieślak zajął się dydaktyką oraz podjął wymarzone studia kompozytorskie w poznańskiej Akademii Muzycznej w klasie prof. Jana Astriaba, które ukończył z wyróżnieniem.

Fundamentem postawy artystycznej Kompozytora jest dialog z przeszłością, gdyż jak twierdzi: *Przez jej pryzmat patrzę na teraźniejszość i przyszłość.*[6] Jako przyczyny takiej postawy Habilitant podaje fascynację historią, historią muzyki, architekturą, kilkuletnią działalnością pianistyczną, która opierała się głównie na tradycyjnym, klasyczno-romantycznym repertuarze oraz działalnością dydaktyczną (wspomniana już historia muzyki - przedmiot prowadzony przez Autora). W związku z powyższym, Pan dr Cieślak zauważa, iż ma obowiązek ciągłego zajmowania się przeszłością, minionym czasem. Pisze, że: *Uważne śledzenie przeszłości i jej relacji z teraźniejszością przekonało mnie, że istota otaczającej nas rzeczywistości, w tym także sztuki, nie zmienia się. Zmienia się tylko nasza jej interpretacja.*[7]

Sylwetka twórcza Kompozytora rysuję się wyraźnie dzięki charakterystyce założeń estetycznych i filozoficznych. Ponadto Habilitant bardzo szczegółowo omawia swój język muzyczny, warsztat kompozytorski, w odniesieniu do Dzieła wskazanego jako szczególne osiągnięcie artystyczne. Kompozytor po ukończeniu pracy nad utworem pozostawia go na około rok i po tym czasie do niego powraca, rewidując swoją pracę. W związku z takim podejściem do pracy twórczej bardzo często powstaje kilka wersji jednej kompozycji.

Dr Artur Andrzej Cieślak wyczerpująco opisał przebieg swojej kariery zawodowej, liczne osiągnięcia artystyczne i naukowe, otrzymane nagrody i wyróżnienia, osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne, a także swój wkład w popularyzowanie muzyki. Z opisu tego wyłania się sylwetka Kompozytora zaangażowanego od lat w życie muzyczne, głównie lokalne, Osoby kreatywnej i chętnie inicjującej projekty oraz działania zarówno artystyczno-naukowe, organizacyjne, dydaktyczne, jak i popularyzatorskie. Aby połączyć tak liczne przestrzenie działalności zawodowej z aktywnością twórczą, Habilitant musi być pracowity i bardzo dobrze zorganizowany.

---

[5] A. Cieślak - *Autoreferat*, s. 5

[6] Ibidem, s. 6

[7] Ibidem, s. 7

Autoreferat Habilitanta przyjmuję, jako spełniający wymagania Ustawy.

V. Ocena osiągnięć dydaktycznych i organizacyjnych

Swoje osiągnięcia dydaktyczne Habilitant wykazuje zgodnie z założonym przez siebie porządkiem: przed uzyskaniem doktoratu i po uzyskaniu stopnia doktora sztuki. W czasie przed uzyskaniem doktoratu prezentuje 27 wystąpień swoich uczniów, 5 nagród, które otrzymali uczniowie oraz swój trzynastokrotny udział w roli pianisty-akompaniatora w egzaminach i koncertach uczniów. Natomiast w czasie po uzyskaniu stopnia doktora sztuki Pan dr Cieślak wykazuje 5 występów swoich uczniów, adeptów kompozycji, 5 nagród, które zdobyli Jego uczniowie i studenci na prestiżowych Międzynarodowych Konkursach Muzycznych i Kompozytorskich (w Londynie), a także Nagrodę Prezydenta Miasta Szczecina za najlepszą pracę naukową. Następnie wymienia 22 prace dyplomowe, których zapewne był promotorem. Uważam, że dorobek dydaktyczny Habilitanta jest bardzo obszerny i zasługuje na uznanie. Sukcesy uczniów czy studentów, to także sukcesy dobrego, cierpliwego nauczyciela, który pozostaje w znakomitych relacjach ze swoimi uczniami i studentami.

Działalność organizatorska Habilitanta obejmuje przynależność do organizacji, organizowanie koncertów, konferencji i seminariów oraz współudział w pracach organizacyjnych. Po uzyskaniu stopnia doktora sztuki Pan dr Artur Andrzej Cieślak zorganizował trzy konferencje naukowo-artystyczne w Akademii Sztuki w Szczecinie, a także seminarium metodyczne dla nauczycieli w zespole Szkół Muzycznych w Szczecinie. Współuczestniczył w pracach organizacyjnych siedemnastu wydarzeń artystyczno-naukowych w Zespole Szkół Muzycznych oraz w Akademii Sztuki w Szczecinie. Do wydarzeń tych należą koncerty kompozytorskie, szkolne konkursy na aranżację kolędy, szkolne quizy, konferencja naukowo-artystyczna w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Brał też udział w pracach komisji konkursu kompozytorskiego na hymn szkoły w Zespole Szkół Muzycznych w Szczecinie, a także w Dniach otwartych w Akademii Sztuki w Szczecinie. Habilitant należy do Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, Związku Kompozytorów Polskich, gdzie w Zarządzie Oddziału Warszawskiego pełni funkcję skarbnika, Rady Programowej Warszawskich Spotkań Muzycznych, Polskiego Towarzystwa Muzyki Współczesnej, gdzie jest członkiem Komisji Rewizyjnej. Jest również pomysłodawcą i opiekunem Koła Młodych Kompozytorów przy Akademii Sztuki w Szczecinie.

Pan dr Artur Andrzej Cieślak jest osobą bardzo aktywną, głównie środowisku lokalnym. Jego działalność organizatorska jest ogromna i godna pochwały

Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne Habilitanta powstałe po uzyskaniu stopnia doktora sztuki przyjmuję z uznaniem.

VI. Konkluzja

Po zapoznaniu się i przeanalizowaniu załączonej dokumentacji i wskazanych osiągnięć artystycznych, naukowych, dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich, pragnę z uznaniem odnieść się do dokonań Pana dr. Artura Andrzeja Cieślaka i docenić Jego aktywność, kreatywność, a także dążenie do ciągłego rozwoju.

Uważam, że dzieła wskazane przez Habilitanta, jako szczególne osiągnięcia artystyczne oraz Autoreferat habilitacyjny, **stanowią istotny wkład Pana dr. Artura Andrzeja Cieślaka w rozwój dyscypliny *sztuki muzyczne* i spełniają wymogi wynikające z art. 219 ust.1 pkt. 2 Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.**

W związku z powyższym, **popieram starania Pana dr. Artura Andrzeja Cieślaka o nadanie Mu stopnia doktora habilitowanego.**

Wnioskuję do Komisji Habilitacyjnej o przyjęcie projektu Uchwały w sprawie nadania Panu dr. Arturowi Andrzejowi Cieślakowi stopnia doktora habilitowanego.

A. Zdrojek-Suchodolska